

Szász Lilla

Szász Lilla korábbi sorozataiban már bebizonyította, hogy képes otthonosan berendezkedni mások intim szférájában, identitásukat meghatározó tereiben s mindezt átütő erővel tudja ábrázolni. Ilyen értelemben kimeríti Flaubert művészeiről alkotott definícióját, miszerint a művész mindenütt ott van ám láthatatlan marad, személye csak műveinek szövetében érzékelhető.

Zsolti mama mennybe megy című sorozata több mint két-évnyi munka fotók és naplójegyzetek formájában összegzett eredménye. Barátság-dokumentumok. A prostitúcióból élő hármast, Mónikát, Sanyit és Zsoltit szinte családi kötelék fűzi össze. Életükhöz és a sorozathoz is keretként szolgál budoár hangulatú lakásuk. Ahogy Nan Goldin a 80as években kitartóan dokumentálta közeli barátja Cookie (Mueller) életét és halálát, úgy szervesül Szász Lilla is Zsolti és “családja” életébe. A család ez esetben nem a mostanában ránk oktrojált crypto-katolikus családértelmezést jelenti, hanem egy önként választott élet és érdekközösség erős szálait. Ahogy Goldin egy 1990-es interjúban elmondta, “ *Bizonyos emberek összetartoznak. Ez biokémiai reakció ami az agynak egy olyan szegmensét stimulálja, melyet csak a szerelem, a heroin és a csokoládé elégíthet ki.*” Szász Lilla szinte beépült Zsolti és családja bonyolult szerelmi háromszögébe, hogy barátként hitelesen ábrázolhassa azt. Így a nézőnek is felkínálja azt a lehetőséget hogy ne a voyeur zsákmányra éhes tekintetével hanem empátiával közeledjenek képeihez. Mindezt kiragadott naplórészleteinek idézeteivel is alátámasztja. A Liget Galéria falaira kihelyezett naplórészletek szokatlanul apróak, szinte lábjegyzet méretű szövegfragmentumok, talán hogy intimitást sugározzanak, vagy hogy ne mozdítsák el a fókuszt a szövegek irányába.

A sorozat keretét a szereplők lakása határozta meg, Szász Lilla a beköltözés után kezdett fotózni és Zsolti öngyilkosságával majd a lakás lezárásával fejeződött be a sorozat, melynek képeiben a szereplők határozottan fogalmazzák meg önmaguk identitását s ennek a lakás dekorációja éppúgy hangsúlyos része mint szerepjátékaik, amibe egy alkalommal a fotós is bevonódott. Az általuk belakott térről és privát pillanataikról érzékeny közelképet kapunk, a háttérben azonban érzékelhető törékenységük és

önpusztításuk vehemenciája is. Testük nem egyszer szinte Egon Schiele-i nyersséggel jelenik meg. A szemlélő számára nyitott marad a kérdés, hogy önmagukat és a normatív maszkulinitástól eltérő szexuális irányultságukat nyíltan felvállaló heroikus figurák vagy sarokba szorított áldozatok néznek a kamerába. A sorozat nem foglal állást, csupán precízen bemutat egy élethelyzetet, a hozzá tartozó életmódot és az az által okozott sebeket is.

A 80as években szinte kultúrsokkot okozott amikor Nan Goldin bemutatta transz-szexuális barátairól készült képeit és egyúttal teret nyitott az intimitásra lehetőséget adó ún. spanshot esztétikának. Számtalan követőre talált, (többek között Luc Tymans, Richard Billingham, Corinne Day) ma azonban a hasonló képek kevésbé tűnnek szokatlannak, lassan inkább már konvencionálisnak is nevezhetjük ezeket és időközben a társadalom ingerköszöbe is megváltozott. Hasonló intim szférákból tudósító autentikus fotókból mutatott be válogatást a tavalyi Photo Espana egyik programja, a kiállításon Richard Avedon, Richard Billingham és Paz Errázuriz mellett Szász Lilla munkáit láthatta a közönség, köztük a Liget Galériában most látható sorozatot is. Érdekes lenne megtapasztalni, hogy a nemzetközi kitekintésben megjelenve mennyiben módosult az anyag olvasata. A Liget Galéria szerény méretű kiállítóhelysége azonban felerősíti a kis térbe behatolás motívumát, ezzel tovább hangsúlyozza a Mónika, Sanyi és Zsolti köré záródó lakás néha talán fojtogató atmoszféráját. Akarjuk vagy nem, egy kiállítás erejéig biztosan benne vagyunk.

Nan Goldin így írt 1989-ben, Cookie-ról készült sorozatának első kiállításához készült jegyzeteiben: *“Valaha azt hittem, nem veszíthetek el semmit és senkit ha eleget fotózom. Összeállítottam a sorozatot, annak a 13 évnek a képeit melyekben Cookie-t ismerhettem, így akartam magam mellett tartani. Most csak a veszteséget látom rajtuk.”* Szász Lilla, amikor megosztja velünk szereplői történetét ugyanígy számbaveszi veszteségeit és talán egyfajta emlékművet állít Zsoltinak, aki mégiscsak összetartotta a túlélők valószínűtlen családját, ha ő maga ezt nem is élte túl.

Cs. A.

